

Grzegorz Tokarz

Ukraina w myśli politycznej współczesnego polskiego środowiska narodowo-radykalnego

Abstrakt

W pracy przedstawiono stosunek polskiego ruchu narodowo-radykalnego do Ukrainy. Podjęto kwestię postrzegania przeszłości przez nacjonalistów III Rzeczypospolitej i działaczy ukraińskich odwołujących się do idei narodowej. Ważnym elementem pracy jest ocena przez polskich radykałów wojny między Rosją a Ukrainą. Ponadto, jak polscy nacjonaści postrzegają współpracę z Ukraincami.

Słowa kluczowe: nacjonalizm, Federacja Rosyjska, wojna, pamięć historyczna, Ukraina, współpraca

Relacje między państwem ukraińskim a III Rzeczpospolitą są przedmiotem rozważań wszystkich współczesnych polskich nurtów politycznych. Jest to oczywiste, biorąc pod uwagę fakt, że obydwie kraje łączy wspólna granica, czyli czynnik geopolityczny wydaje się szczególnie ważny. Oprócz kwestii międzynarodowych podnosi się kwestie relacji między narodem ukraińskim oraz polskim, ze szczególnym uwzględnieniem pamięci historycznej.

Jednym z nurtów, który zajmuje się powyższymi kwestiami jest ruch odwołujący się do idei narodowo-radykalnych. Tutaj wymienić należy: Obóz Narodowo-Radykalny, Ruch Narodowo-Radykalny, Narodowe Odrodzenie Polski, Autonomiczni Nacjonaści, Stowarzyszenie „Trzecia Droga”, miesięcznik narodowo-radykalny „Szturm”, Nacjonalista.pl. Dziennik narodowo-radykalny (portal).

Przeszłość – polityka historyczna

Ważną rolę w programie działaczy ruchu narodowo-radykalnego odgrywają dawne Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej, zatem również te obszary, które obecnie należą do państwa ukraińskiego. To na tych ziemiach nie tylko powstawała, ale również rozwijała się kultura narodu polskiego. Stamtąd wywodziło się wielu wybitnych Polaków, walczone na Kresach Wschodnich o wolność państwa, wielu ludzi zginęło za tę ideę¹.

Podkreślono, że zbrodnią było odebranie Kresów Wschodnich państwu polskiemu, czego dokonali imperialiści komunistyczni. Akt ten nie może ulec przedawnieniu, jednocześnie stwierdzono „nie zgadzamy się na bezwarunkowe wyrzeczenie się przez Polskę jej dziedzictwa kulturowo-historycznego na Wschodzie, a postawę taką, którą forsują obecnie środowiska lewicowo-liberalne, uważamy za przejaw narodowego zaprzaństwa i zdradę”².

Interesującym dokumentem jest „List do Radnych Miasta Lwowa”, rzecz w dużej mierze dotyczyła Cmentarza Orłąt Lwowskich, acz sprawa ta stała się pewną kanwą dla analizy relacji między Polakami i Ukraińcami. Polscy radykalni nacjonałiści ze smutkiem konstatują, że są na Ukrainie osoby, które uważają, iż pamięć o Orłątach Lwowskich stanowi element „antyukraińskiej polityki”. Tymczasem, zdaniem autorów powyższego Listu, Lwów był ważnym miastem zarówno dla społeczności ukraińskiej, jak i polskiej. Dobrym rozwiązaniem byłoby, aby stojący na czele miasta zrozumieli i zaakceptowali fakt wspólnoty historycznej, jaką tworzy Lwów, a także wstrzymali się przed utrudnianiem pielęgnowania przeszłości przez Polaków. W Liście jednoznacznie się stwierdza, że wypowiedzi o ewentualnym powrocie Lwowa do Polski są po pierwsze dziecinne, po drugie absurdalne, biorąc pod uwagę obecną rzeczywistość. Domagają się, aby nie „wbić klina” w relacje między narodem polskim i ukraińskim, pamiętając jednocześnie, że historia Polaków i Ukraińców była skomplikowana³.

Szczególnie ważnym dokumentem była „Odezwa nacjonalistów polskich do narodu ukraińskiego w 80-tą rocznicę Rzezi Wołyńskiej”. Podkreśla się w niej, że polscy nacjonalisci z jednej strony uznają prawo narodu ukraińskiego do posiadania własnego, suwerennego państwa, z drugiej zaś nie mogą odrzucić pamięci o tych Polakach, którzy zginęli na dawnych Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. Szczególnego znaczenia w tym kontekście nabiera fakt wojny między Rosją i Ukrainą. Zarówno państwo polskie, jak i ukraińskie znajduje się obecnie w trudnej sytuacji geopolitycznej. Dobrym aspektem jest powstające przekonanie,

¹ *Polska Jutra. Deklaracja Ideowa Obozu Narodowo-Radykalnego*, <https://www.onr.com.pl/deklaracja-ideowa/> (2 VI 2025).

² *Ibidem*.

³ *List do Radnych Miasta Lwowa*, <https://szturm.com.pl/index.php/miesiecznik/item/312-list-do-radnych-miasta-lwowa> (2 VI 2025).

że może to być pozytywnym przełomem w relacjach między Polakami a Ukraińcami. Zauważono, że Ukraina uzyskuje daleko idącą pomoc, zarówno o charakterze militarnym, jak i humanitarnym od Polski. Zaangażowały się w nią instytucje państwowe i zwykli ludzie. Wyraża się nadzieję, że zbrodnie, jakich Rosjanie dopuszczają się w stosunku do Ukraińców (Buczna, Mariupol, Borodianka) wpłyną na zrozumienie tragedii Polaków na Wołyniu, pojawi się empatia. Podkreślono przy tym, że większość ofiar i morderców z Wołynia już nie żyje⁴.

Biorąc powyższe pod uwagę polscy nacjonaliści sformułowali kilka punktów, które należy rozważyć. Przede wszystkim sprawa polityki historycznej. Jasne jest dla polskich nacjonalistów, że Ukraińcy mogą tworzyć swoją politykę historyczną zgodną z własnymi przekonaniami. Budzi jednak wątpliwość, że bohaterami zostali Stefan Bandera czy Roman Szuchewycz, iż gloryfikuje się Ukraińską Powstańczą Armię. Może należałoby odwoływać się do takich postaci jak Konstanty Ostrogski, Iwan Wyhowski, Piotr Konaszewicz-Sahajdaczny lub Semen Petlura. Powinno się szukać w historii tego co łączy, a nie dzieli. Kolejnym punktem, jest zgoda na prace ekshumacyjne osób, które zginęły na ziemiach ukraińskich w rzezi wołyńskiej. Polscy nacjonaliści uważają, że: po pierwsze – umarłych należy godnie pochować, po drugie – pamięć o ich śmierci wynika z poczucia honoru, po trzecie – świadczy o przyzwoitości. Wspomniano również o aspekcie politycznym, zgoda na ekshumacje wywołałaby w Polsce bardzo silny, pozytywny oddźwięk. Kolejną sprawą jest uznanie wydarzeń na Wołyniu za ludobójstwo, świadczyłoby to o sprawiedliwej ocenie historii⁵.

Jednocześnie krytycznie odniesiono się do stwierdzenia, że Polska, odwołując się do trudnej sytuacji państwa ukraińskiego, nie będzie podejmować tematu mordów, jakich dopuszczali się Ukraińcy w czasie tzw. rzezi wołyńskiej. Należy odrzucić cenzurę, którą w tej kwestii podejmują rządzące Polską elity. Wynika to z pryncypialnej zasady, jaką jest prawda, a tzw. „optyka niedrażnienia” w rzeczywistości jest nie tylko oznaką nie szanowania narodu polskiego, ale również znieważaniem pamięci ofiar⁶.

W kontekście pamięci historycznej wspomina się o wydarzeniu, które dzieło Polaków i Ukraińców, czyli o operacji „Wisła”. Próbuje się opisać wydarzenia z nią związane abstrahując od panującego przez dziesiątki lat komunistycznego aspektu propagandowego, który zresztą powielany był również w III Rzeczpospolitej. Podkreśla się nawiązanie współpracy między Armią Krajową – Wolnością

⁴ *Odezwa nacjonalistów polskich do narodu ukraińskiego w 80-tą rocznicę Rzezi Wołyńskiej*, <https://www.onr.com.pl/2023/07/11/odezwa-nacjonalistow-polskich-do-narodu-ukrainskiego-w-80-ta-rocznice-rzezi-woylinskiej/> (2 VI 2025).

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Wojna imperializmów – narodowi radykałowie wobec konfliktu na Ukrainie*, <https://www.nacjonalista.pl/2022/03/16/wojna-imperializmow-narodowi-radykalowie-wobec-konfliktu-na-ukrainie/> (2 VI 2025).

i Niezawisłością, a UPA, co skutkowało zaprzestaniem ataków ukraińskich nacjonalistów na Polaków. Oddziały partyzanckie o proveniencji narodowej próbowały porozumieć się z Ukraińcami, aby walczyć z komunistami. Przykładem współpracy Polaków i Ukraińców był wspólny atak na Hrubieszów i uwolnienie znajdujących się w tamtejszym więzieniu polskich konspiratorów. Niestety, nie kontynuowano współdziałania, ponieważ oddziały Wojska Polskiego (pod egidą komunistów) zaczęły pacyfikować wsie zamieszkałe przez Ukraińców. Komuniści dążyli do tego, aby ukraińscy nacjonaści ponowili swoje akcje przeciwko Polakom (co zresztą się im udało). Co więcej, komuniści zaczęli współpracować z nacjonalistami ukraińskimi w walce z polskim podziemiem. Świadczyć to może o traktowaniu UPA w sposób instrumentalny⁷.

Współpraca

Wspomnieć należy o „Stanowisku w sprawie ukraińskiej ustawy o szkolnictwie”. Wyrażono w nim niepokój, co do jej zapisów. Otóż uderzać one mogą w polskie szkolnictwo na Ukrainie, poprzez zakaz edukacji w języku polskim. Krytycznie odniesiono się do braku reakcji ze strony polskiej, powinna ona podejmować działania, które by sprzyjały prawom polskiej mniejszości na Ukrainie. Podkreślono również, że polscy nacjonaści zdają sobie sprawę, że projektowane zmiany w ustawie mają przede wszystkim przyczynić się do ograniczenia roli języka rosyjskiego w tym państwie⁸.

Tutaj też polscy nacjonaści zauważają, że należy w sposób ostrożny i wnikliwy traktować tę sytuację „niezależnie jednak od faktu, że media sprzyjające podsyćaniu nastrojów ukrajinofobicznych dopatrywać się tu będą kontynuacji działań UPA, a interesy polskiej mniejszości niekoniecznie tożsame są z interesami mniejszości węgierskiej czy rumuńskiej (żyjących na zwartych, przygranicznych terytoriach), oceniamy, że ustawa ta jest krokiem w złym kierunku”⁹.

Polscy nacjonaści podkreślają, iż od lat współpracują z Ukraińcami związanymi z pułkiem Azow, w tym kontekście wymienić można opinie liderów ukraińskiego ruchu narodowego odnośnie sojuszu między Polską a Ukrainą, odbywały się spotkania, konferencje dotyczące idei Międzymorza, wspomnieć należy o wspólnym Apelu do rządzących Lwowem odnośnie ochrony polskiego dziedzictwa historycznego w tym mieście. Oczywiście, dialog ten napotykał na wiele przeszkód, związanych m.in. z trudną przeszłością, jednak, jak stwierdzał jeden z pol-

⁷ M. Patey, *Wokół „Akcji Wisła”*, „Szturm” 2018, nr 40, s. 146-148.

⁸ *Nasze stanowisko w sprawie ukraińskiej ustawy o szkolnictwie*, <https://www.szturm.com.pl/index.php/item/618-nasze-stanowisko-w-sprawie-ukrainskiej-ustawy-o-szkolnictwie> (1 VI 2025).

⁹ *Ibidem*.

skich działaczy nacjonalistycznych „Ukrainiec był moim bratem, jest nim nadal i nim pozostanie. Sława Ukrainie. Sława Międzymorzu. Sława Polsce i Ukrainie¹⁰”.

Wspomnieć należy o „Oświadczeniu w sprawie planowanego marszu Korpusu Narodowego we Lwowie 4 marca 2018 r.”. Rzeczą dotyczyła przesłania powyższego marszu (poświęconego R. Szuchewyczowi). Zawierało się ono w hasle „Nie dla polskich panów”. W tym kontekście podkreślono, że zarówno piszący w piśmie „Szturm”, jak i środowiska związane z pułkiem Azow łączy wspólne podejście do projektu politycznego Międzymorza, a także współpracy europejskich nacjonalistów. Jedni i drudzy pragną Europy Narodów¹¹.

Polscy nacjonałiści wskazywali, że popularność UPA i jej przywódców we współczesnej Ukrainie jest spowodowane szacunkiem do działań mających na celu uzyskanie niepodległości. Wpływ niewątpliwie miał antysowietyzm ówczesnych działaczy antyradzieckich. Hołdowanie OUN i UPA nie ma charakteru antypolskiego. Nie zmienia to jednak faktu, iż R. Szuchewycz jest odpowiedzialny za śmierć tysięcy Polaków. Ponadto połączenie tej postaci z hasłem manifestacji musi wzbudzić zdziwienie. Ponownie przypomina się, iż w niedalekiej przeszłości zarówno osoby z „Azowa”, jak i nacjonałiści z pisma „Szturm” upamiętnili Polaków, którzy ponieśli śmierć na Wołyniu oraz Ukraińców, którzy zostali zamordowani przez polskie podziemie. Polscy nacjonałiści zastanawiają się, skąd zwrot w sposobie myślenia przedstawicieli ukraińskiego ruchu narodowego. Pojawia się pytanie, czy wynikać to może z prób zmian ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej, aby zakazać negowania w III Rzeczypospolitej zbrodni wołyńskiej. Jednocześnie nacjonałiści polscy proszą o pewną równorzędność, rozumieją, iż Ukraińcy mają prawo hołdować tym, których uważają za swoich bohaterów, ale też, na zasadzie wzajemności, niech uznają, że Polacy będą do tego mieć również prawo. Polscy radykałowie pytają, czy ich ukraińscy koledzy z Korpusu Narodowego zdecydowali się wykorzystać politycznie antypolski populizm, tym samym odchodząc od nacjonalizmu paneuropejskiego. Odbycie się w planowanej formule marszu negatywnie wpłynie na świadomość historyczną zarówno Polaków, jak i Ukraińców. Zatem polscy nacjonałiści apelują o zmianę antypolskiej wymowy omawianego marszu. Jednocześnie prosi się o odpowiedź, z czego wynika zmiana polityki Korpusu, biorąc pod uwagę, że kilka miesięcy wcześniej deklarowano, iż Korpus będzie występował przeciwko antypolskim wystąpieniom różnych organizacji ukraińskich o charakterze narodowym¹².

¹⁰ W. Dobrowolski, *Lwowskie echa*, „Szturm” 2018, nr 42, s. 38-40; G. Ćwik, *Ukrainiec – nadal jest moim bratem*, „Szturm” 2018, nr 42, s. 34.

¹¹ *Oświadczenie w sprawie planowanego marszu Korpusu Narodowego we Lwowie 4 marca 2018 r.*, <https://www.szturm.com.pl/index.php/item/697-oswiadczenie-w-sprawie-planowanego-marszu-korpusu-narodowego-we-lwowie-4-marca-2018-roku> (2 VI 2025).

¹² *Ibidem*.

Dostrzega się przy tym, iż istnieją ukraińskie środowiska narodowe, które są nastawione antypolsko, tutaj wymieniają m.in. partię „Swoboda”: „nie ma co ukrywać, partie takie jak „Swoboda” dalekie są w gruncie rzeczy od radykalizmu. Stosunek wielu z nich do Polaków więcej ma wspólnego z psychiatrią, niż Realpolitik. (...) Paradoksalnie im bardziej radykalne formacje, tym bardziej propolskie”¹³.

Polscy radykałowie wspominają, co należy zrobić, aby doszło do pojednania między obu narodami. Zarówno Polacy, jak i Ukraińcy powinni nawzajem siebie przeprosić za te złe czyny, które sobie wyrządzili w przeszłości. Z tym też wiąże się szacunek dla uczuć narodowych, jak i zgoda na nieskrępowaną działalność mniejszości narodowych w obydwu krajach¹⁴.

Zauważano, że nacjonałiści III Rzeczypospolitej byli wielkimi zwolennikami wydarzeń, które miały miejsce na Majdanie. Popierali działania na rzecz walki z korupcją w państwie ukraińskim. Entuzjastycznie ustosunkowali się do walki z rosyjskim najeźdźcą. Wszystko to w imię m.in. wspólnoty polsko-ukraińskiej, która może przynieść ocalenie nie tylko dwóm narodom, ale również całej Europie¹⁵.

Współcześnie między Polakami i Ukraińcami odnotować należy przejawy wzajemnej agresji, obydwie społeczności są podburzane w stosunku do siebie. Przejawem w Polsce może być wykorzystywanie tzw. banderyzmu, głównie w celu uzyskania poparcia społecznego. Biorąc zaś pod uwagę stronę ukraińską, mamy do czynienia z działaniami o charakterze instytucjonalnym, które utrudniają aktywność mieszkającym na dawnych Kresach Wschodnich Polaków¹⁶.

Wojna rosyjsko-ukraińska

W „Oświadczeniu polskich środowisk narodowo-społecznych z powodu agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę” apeluje się, aby zwolennicy ruchu narodowego jednoznacznie potępił agresję rosyjską. Co więcej, wesprzeć obronę Ukrainy¹⁷.

W powyższym dokumencie zauważono, że w III Rzeczypospolitej funkcjonują środowiska epigońsko-nacjonalistyczne, których nastawienie jest wyraźnie prorosyjskie. Patrząc one z ufnością na słowa wypowiedane na Kremlu, mogą tam znajdować się osoby, które można określić jako agenturę Moskwy. Wojna rosyjsko-

¹³ M. Szymański, *Polacy i Ukraińcy – przyjaciele czy wrogowie*, „Szturm” 2016, nr 17.

¹⁴ *List do Radnych Miasta Lwowa...*

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Oświadczenie polskich środowisk narodowo-społecznych z powodu agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę*, <https://szturm.com.pl/index.php/miesiecznik/item/1507-oswiadczenie-polskich-srodowisk-narodowo-spoecznych-z-powodu-agresji-federacji-rosyjskiej-na-ukraine> (2 VI 2025).

-ukraińska wykazała, że ich przemyślenia geopolityczne były błędne, co powinno dyskwalifikować w kontekście sprawowania władzy w III Rzeczypospolitej¹⁸.

Podkreślono, że w całej historii interesy Polski i Ukrainy były sprzeczne z koncepcjami rosyjskimi. Cywilizacyjnie Moskwa różni się od innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Z tego też względu polscy nacjonaści są „zdziwieni”, że wielu przedstawicieli zachodniego nacjonalizmu w sposób pozytywny odnosi się do działań Kremla na Ukrainie. Co więcej, próbują oni przekonać, także Polaków, iż należy je zaakceptować. W tym kontekście polscy nacjonaści stwierdzają, że tego rodzaju myślenie Zachodu wynika z: po pierwsze – kultury anglosaskiej, po drugie – imperialnej. Związane z tym jest przekonanie, że ma się prawo decydować o życiu innych narodów. Polscy radykałowie podkreślili, że imperium rosyjskie nie jest państwem narodowym, lecz wieloetnicznym „potworem”. Środowiska, które nadal będą popierać jego politykę, zostaną uznane przez nacjonalistów III Rzeczypospolitej za wrogów¹⁹.

Rosyjską inwazję na Ukrainę określono jako „bezpardonową agresję”, stojącą w sprzeczności z prawem międzynarodowym. Uznano za konieczne podejmowanie przez władze III Rzeczypospolitej działań skierowanych do mediów, z drugiej strony do organizacji pozarządowych, które upowszechniają treści szerzone przez rosyjską agenturę wpływów. Przy czym podkreślają, że wspomniane polskie środowiska mogą to czynić zarówno w sposób świadomy, jak i nieświadomy. Zwrócono się również do działaczy ruchów narodowych, aby: po pierwsze – jednoznacznie negatywnie odnieśli się do imperialistycznej i putinowskiej polityki, po drugie – odcięli się od tych osób z obozu narodowego, którzy w rzeczywistości są rosyjskimi agentami wpływu²⁰.

Polscy radykalni nacjonaści podkreślają, że przejawem współczesnego imperializmu rosyjskiego jest „jawna agresja militarna” na Ukrainę. Świadczy to o tym, że Moskwa czuje się następczynią nie tylko państwa radzieckiego, jak również państwa carów. Wiąże się z tym niebezpieczna koncepcja „Trzeciego Rzymu”. Prowadzi to do sytuacji, gdy imperializm moskiewski przestaje mieć charakter racjonalny, staje się koncepcją religijną. Co ważne, jak podkreślają nacjonaści, odróżnia go to tym samym od innych imperializmów, mających charakter racjonalny. Wyrażają nadzieję, iż Rosjanie w swojej masie rozumieją, że jest on również destrukcyjny dla nich (ma to już miejsce wśród etnonacjonalistów rosyjskich).

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Oświadczenie odnośnie skandalicznych wypowiedzi przedstawicieli zachodniej myśli nacjonalistycznej ws. rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, <https://szturm.com.pl/index.php/miesiecznik/item/1506-oswiadczenie-odnosnie-skandalicznych-wypowiedzi-przedstawicieli-zachodniej-mysli-nacjonalistycznej-ws-rosyjskiej-inwazji-na-ukraine> (3 VI 2025).

²⁰ *Oświadczenie Zarządu Stowarzyszenia Trzecia Droga w sprawie rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, <https://3droga.pl/aktywizm/oswiadczenie-zarzadu-stowarzyszenia-trzecia-droga-ws-rosyjskiej-inwazji-na-ukraine/> (3 VI 2025).

Przyczynić się do tego może skuteczny opór społeczeństwa ukraińskiego walczącego z inwazją rosyjską²¹.

Stwierdzono, że wojny nie można postrzegać jako konfliktu między Rosją a Ukrainą. Jest to zderzenie ze sobą znajdującej się w stanie upadku Federacji Rosyjskiej z mocarstwem amerykańskim, które chce z kolei powiększyć swoją strefę wpływów. Jednoznacznie stwierdzono, że „w tej wojnie ofiarami są Ukraińcy, którzy wbrew sobie zostali wybrani jako element testowy imperialnej polityki USA. Stali się amerykańską tarczą, do której strzela rosyjski snajper”²².

Polityczną i moralną odpowiedzialność za wojnę ponosi Waszyngton. Nie należy zapominać o działaniach UE, która korumpowała ukraińskie elity władzy, stwierdzono, że było to „przysposobieniem” do utraty przez Ukrainę suwerenności. Biorąc pod uwagę Moskwę, to potrafi ona jedynie za pomocą wojskowej przemocy prowadzić swoją politykę międzynarodową²³.

Wspomnieć należy o „Oświadczeniu w sprawie ataku Rosji na Ukrainę” (ONR). Podkreślono w nim słabość Unii Europejskiej, kraje do niej należące nie potrafią w sposób efektywny przeciwstawić się Rosji, co więcej, współpracują aktywnie z Federacją Rosyjską. Działania, aktywność III Rzeczypospolitej (odnośnie konfliktu) są przez UE lekceważone. Podjęto aspekt związany z polityką Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, niestety, zdaniem działaczy ruchu narodowo-radykalnego Waszyngton w niewystarczający sposób pomaga zarówno Polsce, jak i państwu nadbałtyckim zagrożonym imperialną polityką Rosji. Tutaj też wspomniano „memorandum budapesztańskie” (Ukraina rezygnując z posiadania broni jądrowej, uzyskała od USA, Rosji i Wielkiej Brytanii gwarancję nie naruszalności granic). Powyższe uczy, że o bezpiecznym funkcjonowaniu państw decyduje ich potęga militarna, natomiast traktaty międzynarodowe nie odgrywają większego znaczenia²⁴.

Przechodząc do wątku polskiego, otóż zaapelowano, aby Polacy zamieszkujący obszary państwa ukraińskiego zostali repatriowani do III Rzeczypospolitej, udzieli im się wszelkiej możliwej pomocy. Jednocześnie zaprotestowano przeciwko wszelkim działaniom, które doprowadziłyby do włączenia III Rzeczypospolitej do wojny ukraińsko-rosyjskiej. Stwierdzono: „krytycznie podchodzimy zarówno do odradzającego się imperializmu rosyjskiego, jak również imperializmu atlantyckiego. (...) Sądzymy, że nasze położenie geopolityczne skłania do głębszych refleksji nad stworzeniem polskiego programu atomowego, ponieważ posiadanie

²¹ *Oświadczenie polskich środowisk...*

²² *Wojna imperializmów – narodowi radykałowie wobec konfliktu na Ukrainie*, <https://www.nacjonalista.pl/2022/03/16/wojna-imperializmow-narodowi-radykalowie-wobec-konfliktu-na-ukrainie/> (3 VI 2025).

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Oświadczenie ws. ataku Rosji na Ukrainę*, <https://www.onr.com.pl/2022/02/25/oswiadczenie-ws-ataku-rosji-na-ukrainie/> (3 VI 2025).

broni jądrowej jest jednym z najbardziej skutecznych czynników odstrasżających potencjalnych agresorów²⁵.

Kolejny wątek dotyczy odbudowy Ukrainy po zakończonej wojnie. Fakt, iż Polacy pomagają Ukraińcom w czasie konfliktu powinien skutkować możliwościami dla polskich inwestycji na ziemiach ukraińskich. Stwierdzono, że państwo polskie popierając Ukrainę poważnie zmniejszyło swoje relacje gospodarcze i polityczne z Federacją Rosyjską. Tym samym odróżniło się od takich krajów jak Francja i Niemcy. Przy czym nie wydaje się, aby te ostatnie zmieniły działania, gdyż „ich elity nadal marzą o ‘wielkim rosyjskim rynku’, a promoskiewskie nastawienie wspiera tam moskiewska agentura wpływu z tradycjami od czasów carskich. Tradycją polityki Niemiec jest podział Europy Wschodniej na strefy wpływów wspólnie z Moskalami. Te wpływy gospodarcze łatwo mogą być przekute na polityczne, i perspektywicznie mogą zagrozić realnej niepodległości naszych krajów²⁶.

Ustosunkowano się również do sprawy ewentualnej pomocy dla ofiar wojny na Ukrainie. Należy przyjąć do III Rzeczypospolitej zagrożone wojną kobiety i dzieci. Ponadto rannych i osoby starsze. Jednak państwo polskie powinno działać w sposób rozważny, ich obecność musi być sformalizowana, w tym kontekście wymieniono czasowe wizy uchodźcze czy rejestrację. Wynika to z przekonania polskich nacjonalistów, że przez tzw. kanał ukraiński mogą przedostawać się nielegalni emigranci²⁷.

Jednocześnie polscy nacjonaści, jeszcze przed wybuchem wojny, postulowali zatrzymanie procesu przybywania do Polski w celach zarobkowych osób z Ukrainy²⁸.

Wspomnieć należy o opinii przedstawicieli narodowego radykalizmu odnośnie działań rządu Prawa i Sprawiedliwości w kontekście inwazji Rosji na Ukrainę oraz przyjęcia do III Rzeczypospolitej uchodźców. O ile w sposób pozytywny odnoszą się do zgody na migrację, to niestety doprowadzono do animozji między Ukraińcami w Polsce. Polegało to na ukazywaniu swojej wyższości ekonomicznej, a także prawnej²⁹.

Polski ruch narodowo-radykalny jest zwolennikiem jak najdalej idącej współpracy z państwem ukraińskim. Wynika to w głównej mierze z przesłanek geopolitycznych. Kluczowym jest dla nich nawiązanie ścisłej współpracy z nacjonalistami ukraińskimi. Łączą ich wspólne wartości, poglądy na zagrożenia współczesnego

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Odezwa nacjonalistów polskich...*

²⁷ *Wojna imperializmów...*

²⁸ *10 postulatów Ruchu Narodowo-Radykalnego*, <https://ruchnarodowo-radykalny.blogspot.com/2020/08/10-postulatow-ruchu-narodowo-radykalnego.html> (2 VI 2025).

²⁹ *Autonomiczni Nacjonaści – Wybory 2023 r.*, <https://www.kierunki.info.pl/wybory-2023-4/> (2 VI 2025).

świata. Z punktu widzenia strony polskiej optymalnym rozwiązaniem byłaby Ukraina rządzona przez środowiska narodowo-radykalne. Polscy nacjonałiści zdają sobie sprawę, że bolesna przeszłość dzieli obydwu narody. Uważają jednak, iż właśnie na płaszczyźnie narodowej uda się ją przezwyciężyć.

Abstract

Grzegorz Tokarz

Ukraine in the political thought of contemporary Polish National radicals

The work presents the attitude of the Polish national-radical movement towards Ukraine. The issue of the perception of the past by nationalists of the Third Polish Republic and Ukrainian activists referring to the national idea was raised. An important element of the work is the assessment by Polish radicals of the war between Russia and Ukraine. Moreover, how Polish nationalists perceive cooperation with Ukrainians.

Keywords: nationalism, Russian Federation, war, historical memory, Ukraine, cooperation

References

- 10 postulatów Ruchu Narodowo-Radykalnego*, <https://ruchnarodowo-radykalny.blogspot.com/2020/08/10-postulatow-ruchu-narodowo-radykalnego.html>.
- Autonomiczni Nacjonałiści – Wybory 2023 r.*, <https://www.kierunki.info.pl/wybory-2023-4/>
- Ćwik, G., *Ukraińiec – nadal jest moim bratem*, „Szturm” 2018, nr 42.
- Dobrowolski, W., *Lwowskie echa*, „Szturm” 2018, nr 42.
- List do Radnych Miasta Lwowa*, <https://szturm.com.pl/index.php/miesiecznik/item/312-list-do-radnych-miasta-lwowa>.
- Nasze stanowisko w sprawie ukraińskiej ustawy o szkolnictwie*, <https://www.szturm.com.pl/index.php/item/618-nasze-stanowisko-w-sprawie-ukraińskiej-ustawy-o-szkolnictwie>.
- Odezwa nacjonalistów polskich do narodu ukraińskiego w 80-tą rocznicę Rzezi Wołyńskiej*, <https://www.onr.com.pl/2023/07/11/odezwa-nacjonalistow-polskich-do-narodu-ukraińskiego-w-80-ta-rocznice-rzezi-wolynskiej/>.

- Oświadczenie odnośnie skandalicznych wypowiedzi przedstawicieli zachodniej myśli nacjonalistycznej ws. rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, <https://szturm.com.pl/index.php/miesiecznik/item/1506-oswiadczenie-odnosnie-skandalicznych-wypowiedzi-przedstawicieli-zachodniej-mysli-nacjonalistycznej-ws-rosyjskiej-inwazji-na-ukraine>.
- Oświadczenie polskich środowisk narodowo-społecznych z powodu agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę*, <https://szturm.com.pl/index.php/miesiecznik/item/1507-oswiadczenie-polskich-srodowisk-narodowo-spoecznych-z-powodu-agresji-federacji-rosyjskiej-na-ukraine>.
- Oświadczenie ws. ataku Rosji na Ukrainę*, <https://www.onr.com.pl/2022/02/25/oswiadczenie-ws-ataku-rosji-na-ukraine/>.
- Oświadczenie w sprawie planowanego marszu Korpusu Narodowego we Lwowie 4 marca 2018 r.*, <https://www.szturm.com.pl/index.php/item/697-oswiadczenie-w-sprawie-planowanego-marszu-korpusu-narodowego-we-lwowie-4-marca-2018-roku>.
- Oświadczenie Zarządu Stowarzyszenia Trzecia Droga w sprawie rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, <https://3droga.pl/aktywizm/oswiadczenie-zarzadu-stowarzyszenia-trzecia-droga-ws-rosyjskiej-inwazji-na-ukraine/>.
- Patey, M., *Wokół „Akcji Wisła”*, „Szturm” 2018, nr 40.
- Polska Jutra. Deklaracja Ideowa Obozu Narodowo-Radykalnego*, <https://www.onr.com.pl/deklaracja-ideowa/>.
- Szymański, M., *Polacy i Ukraińcy – przyjaciele czy wrogowie*, „Szturm” 2016, nr 17.
- Wojna imperializmów – narodowi radykałowie wobec konfliktu na Ukrainie*, <https://www.nacjonalista.pl/2022/03/16/wojna-imperializmow-narodowi-radykalowie-wobec-konfliktu-na-ukrainie/>.

Grzegorz Tokarz – dr politologii, adiunkt w Zakładzie Studiów nad Bezpieczeństwem w Instytucie Studiów Międzynarodowych i Bezpieczeństwa Uniwersytetu Wrocławskiego. ORCID: 0000-0002-4372-5816